

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 7.

Onsdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Herr statsrådet friherre *Åkerhielm* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående skyldighet för kommuner och enskilde att fullgöra requisitioner för krigsmagtens behof samt att till krigsbruk afstå hästar och fordon.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 94 § utsökningslagen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Riksdagens sistlidna år församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1893.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 16 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen å sjetta hufvudtiteln, under rubriken extra anslag, gjorda framställningar rörande statens jernvägstrafik och statens jernvägsbyggnader som med afseende derå inom Riksdagen väckta förslag.

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

Punkten 1.

Mom. a) och b).

Herr statsrådet Groll: Kongl. Maj:t har till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m. af Riksdagen äskat ett belopp af 473,000 kronor. Statsutskottet har deremot ansett sig endast kunna tillstyrka beviljandet af 375,000 kronor, och af motiveringen i utskottets betänkande synes, att minskningen beror derpå, att utskottet ansett sig icke kunna förorda beviljandet af de till inköp af hotellbyggnaderna vid Bollnäs station begärda 98,000 kronor.

Detta hotell anlades år 1877 af enskild person å statsbanans mark och inköptes 1884 af dess nuvarande egare, fru Skogh. Hon betalade därför 137,000 kronor och har sedermera under åren 1885, 1886 och 1887 till utvidgning och förbättring af hotellet derå nedlagt betydliga kostnader, så att hotellbyggnaderna med inventarier vid slutet af år 1892 kostat henne sammanlagdt vid pass 251,900 kronor. Man kan undra deröfver, att hon velat underkasta sig så betydliga uppoffringar och vågat utsätta sig därför, men under de första åren hon egde hotellet uppgick omsättningen derstädes till ungefär 80,000 kronor per år och hennes nettobehållning till mellan sex och femton tusen kronor årligen. Hon lyckades också under dessa år att å sina nedlagda kostnader afbetala sammanlagdt ungefär 57,000 kronor, så att vid 1892 års slut hotellbyggnaderna med inventarier stodo henne till omkring 194,000 kronor. Derefter inträffade emellertid under år 1893 en förändring i trafikförhållandena, som väsentligt inverkade på hennes hotellrörelse. Från och med den 1 oktober 1893 upphörde nemligen Bollnäs station att vara nattstation under vintermånaderna, då derförut Bollnäs allenast under sommarmånaderna ej varit nattstation. I följd af denna förändring nedgick nu omsättningen vid hotellet så, att den för tiden 1 oktober 1893—1 oktober 1894 endast besteg sig till ungefär 44,000 kronor, och rörelsen för året utvisade förlust. Fru Skogh insåg naturligtvis, att, sedan Bollnäs helt och hållet upphört att vara nattstation, utsigtterna för hotellrörelsens framtid skulle vara betydligt förminskade, och ingick med anledning deraf till jernvägsstyrelsen med en hemställan, huruvida ej styrelsen skulle vilja öfvertaga hotellbyggnaderna och använda dem för sina ändamål. Hon begärde till en början för byggnaderna 100,000 kronor, men har sedan nedsatt sitt anspråk till 90,000 kronor, som hon nu begär. Jernvägsstyrelsen har beräknat, att kostnaden för byggnadernas anordnande till för jernvägens behof tjenliga ändamål skulle uppgå till 8,000 kronor, så att för statens jernvägar det hela rör sig om en affär på 98,000 kronor. Enligt beräkningar, som jernvägsstyrelsen gjort, skulle dock genom anordnande i hotellet af bostäder och expeditiionslokaler kunna besparas en icke så liten summa. Derjemte har fru Skogh förbundet sig att under tio år hyra en del af hotellet för att fortfarande

använda den till hotellrörelse, ehuru i mindre skala. Härför är hon villig att betala en hyra af 3,500 kronor, och med detta belopp jemte den besparing i utgifter, som skulle åstadkommas genom det öfriga utrymmets användande till bostäder och expeditionsrum, beräknar jernvägsstyrelsen en inkomst sig till godo af 6,200 kronor per år. Således skulle jernvägsstyrelsen på ett i affären nedlagdt kapital af 98,000 kronor hafva en inkomst af mellan sex och sju procent, härvid dock icke inberäknadt kostnaden för underhåll af en del lokaler. Men äfven om man inberäknar denna underhållskostnad, kan man säga, att jernvägsstyrelsen icke bör kunna befara någon förlust på affären.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

(Forts.)

Om nu så är, kan man emellertid ifrågasätta, om staten bör inlåta sig på en sådan affär som denna. Det är då att märka, att det finnes åtskilliga billighetsskäl, som tala för att staten bör träda emellan och söka rädda den nuvarande egarinnan från den förlust, som eljest otvifvelaktigt måste uppstå för henne. När hon planlade sina hotellanläggningar, utvidgningar och förbättringar, hade hon ingen egentlig anledning förmoda att, åtminstone inom den närmare framtiden, någon förändring skulle inträda i Bollnäs stations egenskap af nattstation. Dessa anläggningar utfördes hufvudsakligen under åren 1885—1887 och planlades redan strax efter inköpet af hotellet 1884. Det var först år 1886, som Riksdagen beslöt, att jernvägen skulle fortsättas norr om Ångermanälven, och innan detta beslut fattades, fans ingen anledning att tro, att Bollnäs stations egenskap att vara nattstation skulle undergå förändring. Det är vidare att märka, att det vid dessa norra linier i allmänhet är ganska svårt att finna personer, som äro villiga att åtaga sig att drifva hotellrörelse och uppbygga därför erforderliga hus. Detta har vållat, att staten sjelf måst bygga hotell på åtskilliga ställen, såsom Storlien, Vännäs m. fl. Skulle staten blifvit nödsakad att bygga hotell vid Bollnäs, skulle sådant säkerligen för staten medfört betydliga kostnader, som den nu undgått.

Statsutskottet har nu emellertid ansett sig icke kunna biträda Kongl. Maj:ts förslag i denna del; detta hufvudsakligen på tre grunder. Den första är, att utskottet icke kunnat frigöra sig från vissa betänkligheter af principiell art. Enligt utskottets mening borde nemligen staten ej uppföra eller förvärfva hotell vid sina jernvägsstationer i andra fall, än då sådant vore oundgängligen nödigt för trafikens främjande, men detta torde numera icke vara händelsen vid Bollnäs. Vidare befarar utskottet, att ett undantag från denna regel skulle kunna betraktas såsom ett prejudikat i framtiden. I det afseendet måste jag instämma med statsutskottet, att staten naturligtvis i allmänhet icke bör inlåta sig på att bygga hotell, men att staten i ett speciellt fall från denna regel gör ett undantag, när sådant kan ske till fördel både för staten och en enskild, som eljest skulle få vidkännas en uppoffring, tror jag icke behöfver möta några betänkligheter i principiellt afseende. Och att

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

här af skulle kunna göras något prejudikat för framtiden, kan åtminstone jag icke inse. Jag tror icke, att det kan påvisas en enda station, med afseende å hvilken så fullkomligt likartade förhållanden med de här föreliggande existera, att beslutet i detta fall skulle kunna sägas bilda ett prejudikat. Statsutskottets nu anförda skäl anser jag således icke kunna utgöra hinder för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare åberopar utskottet, att jernvägsförvaltningens organisation för närvarande är under utredning, och att denna utredning jemväl kommer att omfatta frågan om jernvägspersonalens aflönings- och bostadsförhållanden. Det är sant att så är, och den komité, som fått denna utredning sig uppdragen, tror jag hafva kommit till det resultat, att de bostadsförmåner, som för närvarande äro i stor utsträckning medgifna åt jernvägspersonalen, böra så vidt möjligt inskränkas. Detta är en af de viktigaste frågor, som komitén har att behandla, och det är mycket ovisst, huru den slutligen kommer att utfalla. För min del tror jag, att man till stor del får tillskrifva den omständigheten att personalen fått bostäder, att den är sådan den är, och vid sådant förhållande anser jag, att man i ämnet bör förfara ytterst varsamt. Men äfven om en förändring kommer att ske i bostadsförhållandena, så är att märka, att den icke kan genomföras i ett slag, utan kommer det säkerligen att draga en ganska lång tid, innan den blir helt och hållet verkställd. I alla händelser måste i stället för förmånen af bostad träda något annat, såsom inqvarteringsersättning, hyresbidrag eller dylikt, och det kan icke vara något tvifvel, att jernvägspersonalen då skall komma att företrädesvis söka sina bostäder i närheten af den plats, der den förnämligast har sin verksamhet. Enligt min tanke behöfver man således icke alls befara, att ej dessa här ifrågavarande lokaler skola få hyresgäster just bland jernvägspersonalen.

Slutligen talar utskottet om att hotellets nuvarande egare sjelf skulle kunna uthyra en del deraf till bostäder åt jernvägspersonalen. Härvid vill jag då erinra om att hotellbyggnaderna äro till större delen uppförda på statens mark; att deri för närvarande ligger nedlagdt ett ointjenadt kapital af 194,000 kronor; samt att det för en enskild person, som icke har möjligheten att genom inteckning bereda sig tillgång till penningar, naturligtvis icke har sig så lätt att utan stora svarigheter draga sig fram under sådana förhållanden. Penningarne äro naturligtvis anskaffade och placerade för bedrifvande af en hotellrörelse, och egaren har beräknat att på omsättningen dervid erhålla en acceptabel vinst. Hennes ställning blir då betydligt ändrad, om hon nödgas använda hotellet till något annat ändamål och får stå der med hela sitt stora förlagskapital bundet.

På alla dessa skäl och då jag icke kan finna, att någon olägenhet kan inträda för staten såsom följd af hotellets inköpande, men deremot en enskild person kan derigenom räddas från betydlig förlust, kan jag icke inse, hvarför ej staten bör kunna träda

emellan i detta fall, och jag hoppas därför, att kammaren skall bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Fränkel: Då jag antecknat mig som reservant mot utskottets hemställan i denna fråga, ber jag att till hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet anfört få tillägga några ord.

Jag ber då till en början att få påminna om den historik, herr statsrådet nyss gifvit rörande denna frågas föregående skeden, och af denna historik torde kammaren finna, att de billighets-skäl, som förmått såväl jernvägsstyrelsen som Kongl. Maj:t att tillstyrka inköpet för statens räkning af jernvägshotellet i Bollnäs, äro så talande, att de till och med gjort majoriteten inom statsutskottet tveksam i frågan. Men det är också klart, att så väl den föregående som den nuvarande egaren af hotellet omöjligen skulle nedlagt så betydliga kostnader på en byggnad uppförd å mark, tillhörig staten, då de i fråga om byggnadsföretaget varit inskränkta af bestämmelserna i det med jernvägsstyrelsen upprättade kontraktet, om de icke hade rönt åtskillig uppmuntran att uppföra byggnaden från vederbörandes sida. Häruti synes mig ock ligga ett ganska starkt skäl för staten att nu träda emellan. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att redan då jernvägsarbetena i Norrland fortskridit så långt, att det blef fråga om att lata tag afgå till Bollnäs och stanna der öfver natten, staten gifvetvis mast, derest det icke varit möjligt att få en enskild entreprenör att der bygga hotell, sjelf draga försorg om uppförande af en hotellbyggnad. Detta hade icke heller varit någon ny fråga för statens jernvägstrafik, ty det är alldeles odisputabelt, att jernvägsstyrelsen icke kan med afseende å skötseln af jernvägsrörelsen stanna vid de atgärder, som äro behöfliga endast för tillgodoseende af passagerarnes bekvämlighet så länge de finnas kvar i kupén, utan det är äfven nödvändigt, att på sådana ställen, der taget dröjer öfver natten och passagerarne således måste stanna, tänka på anordningar, hvarigenom deras bekvämlighet på platsen tillgodoses. Häraf följer, att hotellbyggnader måste genom statens försorg uppföras på sådana ställen, i fall lämplig enskild entreprenör icke på betryggande vilkor kan anskaffas. Att jernvägsstyrelsen i förevarande fall begagnat sig af möjligheten att i Bollnäs få hotell uppfördt af en enskild person, är helt naturligt, då derigenom vans, att staten kunde få arbetet utfördt utan dess direkta mellankomst, men redan då synes man hafva varit så öfvertygad om, att inlösen af byggnaden skulle komma i fråga, att staten i kontraktet om upplåtelsen förbehöll sig att kunna när som helst inlösa hotellbyggnaden samt att, om icke hotellinnehafvaren uppfylde föreskrifterna i kontraktet, staten skulle vara berättigad att med 75 procent af dess värde, enligt gode mäns uppskattning, inlösa byggnaden.

Af dessa förhållanden tror jag det vara tydligt, att verkliga billighets-skäl tala för att hotellet nu bör inlösas. Men det finnes också andra skäl härför.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.
(Forts.)

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.
(Forts.)

Byggnaden i fråga är enligt upplysningar, som jag inhemtat, den enda som jemte stationshuset är belägen alldeles invid stationens plattform. Stationshuset i Bollnäs har nu redan så inskränkt utrymme, att postkontoret i Bollnäs, som hittills haft lokal derstädes, snart måste inrymmas på annat hall. Då har man att välja emellan att för postkontorets räkning göra en tillbyggnad till stationshuset eller att inhysa postkontoret i det till inköp föreslagna hotellet. Nu tror jag, att erfarenheten tillräckligt visat, att dessa små tillbyggnader till stationshusen, i fall dessa från början tilltagits för små, blifva vida dyrare, än om man kan förvärfva ett färdigt hus i grannskapet. Det synes mig därför, att äfven ur synpunkten af behovvet utaf ökad utrymme vid Bollnäs station detta inköp kan väl försvaras.

Nu har statsutskottet vid behandlingen af denna fråga fäst sig vid det principiellt betänkliga i att staten i ett sådant fall som det föreliggande träder emellan. För min del är jag af en motsatt åsigt. Af hvad jag nyss sagt är uppenbart, att, om jernvägsstyrelsen skall sköta en så stor och vidt omfattande trafik som den, hvilken rör sig på statens jernvägar, man icke derhän får binda händerna på styrelsen, att den ovilkorligen skall vara inskränkt till skötseln af sina spår, sina tåg och sin öfriga materiel, utan den måste kunna vidtaga åtgärder äfven i sådana fall, der det kräfvcs anordningar, hvarigenom allmänhetens önskingar i trafikhänseende fullt tillgodoses, så att såväl denna allmänhet som orterna få full nytta af jernvägsanläggningen, på det att trafiken ytterligare må förkofras, och ett dylikt fall synes mig här föreligga. Detta har äfven jernvägsstyrelsen för länge sedan insett, Kongl. Maj:t godkänt och Riksdagen haft kännedom om, ty staten har dragit försorg om uppförande af hotellbyggnader vid stationer långt innan den norrländska jernvägslinien ens var ifrågasatt. Passagerare, som om aftonen anlända med tåget till stationen, der de skola stanna öfver natten, vilja icke gå långt ifrån platformen för att få logis, i synnerhet om de skola fortsätta resan morgonen derpa, och betänker man detta, är det klart, huru behöfligt det är att i stationens närhet vara försedd med hotellutrymme. Då dessutom, såsom herrarne veta, det är ett ganska godt stycke från stationen till Bollnäs köping och gästgifvaregård, har det varit desto mera af behovvet påkalladt att få *detta* hotell till stånd.

Man har för att befordra passageraretrafiken i Norrland och åstadkomma ett bättre tillgodogörande af jernvägarne vidtagit den med glädje helsade åtgärden att nedsätta persontaxan på de norrländska jernvägarne för längre afstånd. Men huru skall man kunna förlika tillfredsställelsen häröfver med det missnöje, som skall göra sig gällande, om man genom ett afslag å det föreliggande förslaget visar sig icke vilja befordra passagerarnes bekvämlighet vid de stora stationerna? Jag kan icke finna annat, än att den ökning i persontrafiken, som man hoppasernå genom taxenedsättningen, skall betydligt motarbetas, om man genom ett sådant afslag omöjliggör det fortsatta fullkomliga användandet af denna hotellbyggnad för dess ändamål.

Man kan nu med statsutskottet invända mot mig, att ett behof af statens ingripande i detta fall *nu mera* icke förefinnes, ty hotellbyggnaden finnes ju redan på platsen. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att ingen säkerhet gifves för att, om förslaget afslås, den nuvarande egarinnan skall se sig i stånd att i sin hand behålla hotellet, och följden häraf skulle antagligen blifva, att det komme i en sämre entreprenörs hand. Äfven för denne skulle det gälla, att han skulle hafva att uppfylla sina förbindelser på ett fullt nöjaktigt sätt, och när staten funne honom icke vid hotellet hålla den ordning, som behöfdes, skulle staten slutligen blott hafva att inlösa hotellet för 75 procent af värdet. Men då hade sannolikt hotellet blifvit försatt i ett mycket försämradt skick, och dessutom hade säkerligen trafiken på den ifrågasvarande bandelen under tiden genom denna försämring blifvit på ett betänkligt sätt skadad.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

Huru jag således ser denna sak, kan jag icke finna annat, än att en styrelse, som har sig anförtrodd en så stor förvaltning som jernvägstrafiken, borde sjelf få bedöma ett sådant fall som detta, och att, sedan de af styrelsen betingade villkoren för hotellets öfverlåtande blifvit genom Kongl. Maj:ts åtgöranden ytterligare reducerade, och Kongl. Maj:t derefter funnit aftalet så fördelaktigt, att detsamma borde framläggas för Riksdagen till godkännande, det icke vore önskligt, att Riksdagen genom ett afslag derå skulle hindra jernvägsstyrelsen att vidtaga sådana åtgärder, som den anser för jernvägsdriften nödiga och nyttiga. Jag tror, att, om man önskar, att denna stora statsindustri skall bedrivas på ett för staten nyttigt och för allmänheten betryggande sätt, man bör hafva det förtroende för jernvägsstyrelsen och Kongl. Maj:ts regering, att man i en så liten fråga som denna låter dem fritt få vidtaga de anordningar, de anse lämpliga, isynnerhet då de med siffror visat, att de äro ur ekonomisk synpunkt för staten förmånliga och fullt betryggande.

Jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i hvad detsamma skiljer sig från utskottets hemställan.

Herr Lundeborg: Jag har icke kunnat instämma med utskottet i det beslut, hvartill det kommit, och detta af det skäl att, då ifrågasvarande angelägenhet berör Gefleborgs län, jag känner till förhållandena så pass mycket, att jag anser statsutskottet vid denna frågas behandling icke hafva gått rätt väg.

Jag ber då få nämna, att fru Skogh eller, som hon förut hette, fröken Wahlgren, under hvilket namn hon är mera känd inom turistverlden, började sin verksamhet vid Störvik. Hennes hotell tillvann sig snart namn af att vara ett af de bäst skötta i landet, och snart hade det vunnit sådant anseende, att det kunde betraktas nästan sasom enastående i sitt slag.

Så fortskred jernvägsbyggnaden till Bollnäs. Anslag till densamma beviljades emellertid endast år för år, och det var således omöjligt att förutse, hvilken utveckling trafiken skulle komma att

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

Under sådana förhållanden var det alldeles naturligt, att jernvägsstyrelsen gerna skulle se sig befriad från omsorgen och kostnaden att bygga jernvägshotell och med nöje acceptera, att den enskilda företagsamheten i detta fall tog risken. Så upprättades 1877 kontrakt med gästgifvaren Per Larsson i Bollnäs om byggnad af hotell derstädes. Han dog 1884, men redan derförinnan hade trafiken vuxit till sådan omfattning, att det blifvit nödigt för Larsson att tillbygga hotellet, så att det blef dubbelt så stort som i dess första skick. Då nu jernvägsstyrelsen väl kände till, huru fru Skogh skött sitt hotell i Storvik, var det gifvet, att den gerna skulle se, att hon äfven öfvertog hotellet i Bollnäs, hvarigenom trafiken tillförsäkrades, att detsamma skulle blifva skött på ett sätt, som motsvarade så väl högt stående fordringar som äfven enklare och billigare anspråk.

Hvad som föregick uppgörelsen känner jag naturligen icke till, men hvad jag bestämdt antager är, att en så klok, dugtig och förtänksam människa, som fru Skogh visat sig vara, visserligen icke skulle vågat sig på en affär af denna stora omfattning, om hon icke haft full förhoppning att till betingelse för affärens framtid skulle ligga de vid uppgörelsen varande förhållandena, nemligen stationens egenskap af nattstation.

Hon köpte hotellet för 130,000 kronor och vidtog genast — samt har vidare fortgått i den riktningen — alla möjliga anordningar för att bringa det i öfverensstämmelse med tidens fordringar och göra det till en behaglig uppehållsort för turister. Men hon gjorde ännu mera. Hon satte sig i förbindelse med de förnämsta turistbyråer i utlandet. Hon tvekade icke att underkasta sig kostnader för att besöka de största turistbyråer i Europa, allt i syfte att leda turiststråten till dessa trakter. Om också anledningen härtill är att i första hand söka i det egna intresset och den vinst, som deraf skulle tillföras fru Skogh, så medverkade det dock, såsom jernvägsstyrelsen äfven medgifvit, i icke oväsentlig mån till den ökade turisttrafik, hvaråt norra stambanan på senare åren haft att glädja sig.

Redan år 1881 upphörde Bollnäs att vara nattstation för sommartågen, och kunde detta förhållande således icke vara främmande för fru Skogh, då hon år 1884 öfvertog kontraktet. Häri låg dock visserligen icke något skäl att antaga, att en förändring skulle ske äfven beträffande vintermånaderna, och, såsom redan nämndt, är jag för min del lifligt öfvertygad, att hon var alldeles på det klara med att för en lång framtid nattstationen komme att bibehållas i Bollnäs, och hon var säkerligen ytterligare bestyrkt i denna uppfattning af ett förhållande, hvarom jag icke behöfver här erinra, nemligen att på norrländingarnes ihärdiga rop att få nattstationen flyttad längre norrut svarades ett lika ihärdigt nej. Denna förändring tillbakavisades många år på det kraftigaste af så väl jernvägsstyrelsen som Kongl. Maj:st och Riksdagen, men till sist bröts motståndet — helt hastigt och oväntadt.

Den 1 oktober 1893 upphörde Bollnäs att vara nattstation. Denna flyttades längre norr ut till Ånge. Men i och med det samma upphörde behovet af de stora anordningarne vid hotellet i Bollnäs. Detsamma hade förlorat alla betingelser för sin tillvaro. Den stora hotellbyggnaden med sina verkliga bekväma, vackra och dyrbara anordningar är sålunda nu endast ett så godt som dödt kapital, hvilket är så mycket mera kämbart, som hotellet ligger på jernvägens mark och således icke kan in-tecknas.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

(Forts.)

Att fru Skogh, med det intresse hon visat för hotellets utveckling och då hon icke skytt några omkostnader för att få det förstklassigt och bekvämt, icke hunnit på de 8 å 9 år, hvarunder der varit nattstation, intjena så mycket, att det varit tillräckligt för det nedlagda kapitalets amortering i någon väsentlig mån, är påtagligt.

Nu föreslår Kongl. Maj:t att hotellet inköpes, och därför finnes enligt mitt förmenande fullt giltiga grunder. Först och främst billighetsgrunder! Jag för min del kan åtminstone icke finna det vara staten värdigt att framkalla och uppmuntra en verksamhet i statens tjänst för att sedan lemna den åt sitt öde, då den så att säga tjent ut.

Men det finnes dess bättre äfven andra skäl för inköp. Det är förut vidrördt att staten behöfver bostäder och lokaler i Bollnäs. Man kan till och med säga, att köpet kommer väl till pass och för staten är en god affär.

Först underhandlades om ett pris af 100,000 kronor, som dock nedprutades till 90,000 kronor. Dertill komma kostnader för nödiga ändringar med 8,000 kronor, således inalles 98,000 kronor. På detta kapital kan staten bereda sig 6.200 kronor om året genom direkt inkomst och medelst besparingar å andra håll, och då den får sina penningar till omkring 4 procent, blir det sålunda ett öfverskott, som torde vara fullt tillräckligt för att underhålla hotellbyggnaden.

Nu antyder utskottet, att det ju kan ordnas så, att innehafvarinnan af hotellet kan få uthyra åt staten en del lokaler, hvarigenom hon kunde erhålla samma inkomst som staten, om den köpte hotellet. Jag vädjar dock till herrarne, om, när man lägger ned och fastläser ett så stort kapital som det ifrågavarande, det är antagligt att man i vanliga fall kan nöja sig med en så låg afkomst, som dessutom är osäker, då det i sjelfva verket är staten, som ensam disponerar byggnaden och kan hindra egarrinnan att upplåta densamma åt andra än statens jernvägar.

Vidare säger man, att inköpet vore ett farligt prejudikat.

För min del tror jag icke, att Riksdagen har så stor respekt för prejudikat. Jag tror nemligen, att Riksdagen i hvarje särskildt fall pröfvar frågans innebörd och afgör den efter sig företeende omständigheter. Något prejudikatfall af betydighet kan för öfrigt icke här föreligga, och detta bestyrkes äfven deraf att man kan säga, att förhållandet med hotellbyggnaden i Bollnäs är så godt som enastående, att det icke fins något dermed fullt jemförligt

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.
(Forts.)

på annat håll efter statsbanorna, och framför allt, att det icke finns någon station, der en så våldsamt och oväntad brytning af förutsatta trafikförhållanden egt rum som vid Bollnäs.

Då jag således anser att här föreligger en billighetsfråga, en gärd af rättvisa, som måste honoreras, och dessutom det lyckliga inträffat, att staten härför icke gör någon förlust utan snarare vinst, får jag vördsamt yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice talmannen: Det är aldrig angenämt att här i kammaren uppträda för afslag å en Kongl. Maj:ts proposition, och det är än mindre angenämt, då det gäller en enskild persons intresse, en persons, hvilken jag gerna erkänner hafva inlagt stora förtjenster. Men det är min skyldighet, då jag deltagit i utskottets beslut och då jag behandlat frågan på afdelningen.

Utskottet har ställt sig på den ståndpunkt, Riksdagen i liknande frågor förut intagit och utskottet alltid följt. Det har nu blifvit sagdt, att Riksdagen icke har respekt för prejudikat. Jag tror tvärtom, att Riksdagen visat sig hafva icke så litet respekt därför, ty då det framhållits huru likartade frågor förut afgjorts, har Riksdagen alltid fäst afseende dervid. Om det icke följes en bestämd grundsats, tror jag att utskottet och Riksdagen gifva sig ut på hal is, och huru beslutet faller den ena eller den andra gången, tror jag kommer att icke oväsentligt blifva beroende på hvilka personliga krafter som den ena eller den andra gången uppträda. Jag är därför öfvertygad om att det har sin bestämda fördel att följa en viss grundsats. Dock erkänner jag, att det kan finnas undantag. Jag skall nu se till, om ett sådant här bör anses föreligga eller om icke likartade förhållanden på andra ställen kunna förefinnas.

Jag vill då framhålla, att Bollnäs hotell icke byggts af fru Skogh, utan af gästgifvaren Per Larsson och utvidgats af honom. Det köptes först 1884 af fru Skogh. Jag vill vidare framhålla, att redan då Bollnäs upphört att vara nattstation på somrarne; och var så endast under vintermånaderna. Det har af jernvägsstyrelsen uttalats, »att någon skyldighet för staten att i nu förevarande fall träda emellan icke kunde förefinnas. Den förutsättning, hvarpå sökanden hufvudsakligen grundat den uppfattning, hon i detta afseende syntes vilja göra gällande, eller att vid kontraktets uppgörande då fastställda tågordning med nattstation i Bollnäs af bada parterna antagits komma att allt framgent blifva rådande, kunde nemligen icke vara riktig. Ty, utom det att ingen jernvägsförvaltning i fråga om tågordningar kunde tilltro sig sjelf eller af andra tilltros ega befogenhet att träffa bestämmelser annat än för den närmaste tiden, måste i detta fall det pågående jernvägsbyggandet genom Norrland hafva gjort en förändring af tågordningen, hvarigenom nattstationen komme att flyttas längre norrut, mer än antaglig.» Jag tycker att dessa ord äro bevisande.

Nu säges det att ett beslut häri icke kan verka såsom pre-judikat. Det finnes, säger man, inga stationer med liknande förhållanden. Jag ber emellertid få fästa uppmärksamheten på att, när Bollnäs upphörde att vara nattstation, Ånge i stället blef det. Der fans ett litet hotell. Jernvägsstyrelsen var naturligen intresserad för att detta skulle utvidgas och lyckades vinna egaren för saken. Det har skett tillbyggnader till hotellet, så att det är numera icke obetydligt större än förut. Om en ändring af tågordningen i Norrland komme att ytterligare ske, och hvem af oss kan säga, att så icke blir förhållandet, då inträder vid Ånge precis samma förhållande som vid Bollnäs, när denna plats upphörde att vara nattstation.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

(Forts.)

Nu säger man, att staten kan draga fördel af hotellet; det vore rent af en lyckträff, att det nu kunde få köpas för vinnande af behöfliga bostadslägenheter. Men hvarför behöfver staten dessa bostadslägenheter? Har detta behof blifvit ursprungligen af jernvägsstyrelsen framhållet? Har det icke snarare framkommit för att visa, huru staten kan draga fördel af byggnaden, om köpet sker? Man skulle flytta baningeniörsexpeditionen från Söderhamn till Bollnäs. Men jag undrar, om icke samma resonement skulle vara tillämpligt här, som det statsrådet och chefen för civildepartementet begagnar, då fråga är om den framställning från jernvägsstyrelsen, som afser byggnad af reparationsverkstad vid Tomtebodas. Anslag härtill afstyrkes för närvarande icke därför att den icke behöfves — dessa verkstäder anser nemligen trafikstyrelsen sig i hög grad vara i behof af — utan därför att jernvägskomitén icke afslutat sina arbeten, och man ännu icke vet hvilka framställningar, som den kan komma att göra, och dessa vill man icke gå i förväg. Äfven anföres såsom skäl den föreslagna verkstaden vid Boden. Men komitén har icke blott att behandla frågan om verkstäderna, utan äfven organisationen, distriktsindelning m. m., aflöningsförmåner, hvaribland huruvida alla som nu hafva bostadslägenhet skulle fortfarande behålla sådana m. m. Samma skäl, som tala för afböjandet af det större och viktigare anslagsändamålet, gälla äfven för detta. Man bör ju icke skaffa lokaler för baningeniörsexpeditionen i Bollnäs, då det icke är bestämdt, att den skall förläggas dit eller om den personal, som enligt planen skulle beredas bostäder i hotellet, kommer att förses med bostadslägenheter. Det synes mig att departementschefens nyss nämnda skäl gäller lika mycket för den ena som för den andra af dessa frågor.

Vidare hafva framhållits de olägenheter, som egarinnan till hotellet har deraf att detta är beläget på statens mark; det kan ju icke intecknas. Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att hon delar denna olägenhet med hvar och en, som har byggnader på ofri grund. Detta är för öfrigt icke det enda hotellet på statens mark. Jag kan upplysa om att det finnes icke mindre än 24 hotellbyggnader på statens jernvägars grund, hvilkas egare alla hafva samma olägenhet. Man kan icke säga att, därför att

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.
(Forts.)

detta hotell är stort, det är af mera vigt för egarinnan deraf att kunna inteckna sin fastighet. Äfven vid de mindre dimensioner, som hotellden hafva å andra orter, kan behofvet vara fullt lika starkt.

Det har vidare sagts, att statens jernvägar byggt åtskilliga hotell. Ja, det har den gjort, och af förteckningen i min hand framgår, att söder om Stockholm eger staten hotell i Katrineholm med nio rum, Hallsberg med sex och Gnesta med ett rum. Deremot finnes norrut i statens ego ett i Storlien med fjorton, Vännäs med åtta, Jörn med åtta och Gellivaara med fjorton rum. Om jag nu undantager Katrineholm, Hallsberg och Gnesta, så finnas hotell endast vid norra stambanan, och detta kan väl sammanställas med Riksdagens föregående uttalanden. Riksdagen har nemligen mången gång uttalat, att det icke är lämpligt att staten utvidgar sig till att ega flera hotell än som är alldeles nödvändigt för jernvägs-
trafiken. År 1887. då fråga var om hotellet i Storlien, uttalade sig Riksdagen i denna riktning, och jag tror, att Riksdagen alltid handlat i öfverensstämmelse härmed.

Jag anser mig icke mer än i förbigående behöfva svara den ärade talaren på stockholmsbänken. Han tog frågan i större dimensioner än hvad jag anser lämpligt. Det är naturligt, att jernvägsstyrelsen har intresse, att det finnes hotellrörelse vid viktigare stationer. Han talade om, huru obehagligt det är, när man kommer sent en qväll och vill hafva logis och då behöfver gå långa vägar och söka derefter. Jag vill hänvisa till de 24 hotell, som finnas på stationernas grund. Staten har gjort i den vägen, hvad den kunnat göra. Han framhöll äfven att staten eger rätt att inlösa Bollnäs hotell för 75 procent af värdet, men samma rättighet har staten på flera ställen. Det vilkoret infördes alltid förr i kontrakten. Vid alla nyare upplätelser hafva likväl vilkoren gjorts betydligt strängare, ty för dem har i kontrakt helt enkelt insatts, att om, på grund af oordningar eller annat, det skulle finnas lämpligt att uppsäga innehafvaren till afflyttning, är han skyldig rifva hotellet och flytta. Detta vilkor är mycket strängt; jag anför detta, då det bör bidra till att här framställa förhållandena i rätt dager.

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid längre. Utskottet har ansett sig böra vidhålla de grundsatser, det förut omfattat, och hoppas att deri vinna Riksdagens stöd. Då utskottet lika med dess reservanter finner det vara skäl att visa tillmötesgående med fru Skogh, har det ansett, att detta kan ske, utan att hotellet köpes, derigenom att staten i mån af behof hyr den del, som icke längre behöfver användas för hotellrörelse. Vidare har utskottet erinrat, att för närvarande postkontoret finnes i stationshuset. Detta skulle enligt planen flyttas till hotellet. Staten behöfver dock icke köpa hotellet för att sedan hyra ut lokal för postkontor till postverket, utan detta kan ske direkt. Och om det skulle visa sig, att baningeniörsexpeditionen med personal kommer att flyttas till Bollnäs, kan nödig lokal hyras i hotellet. Derför behöfver icke hotellet köpas. Jag finner detta så mycket lämp-

ligare som man nu icke vet, hvilka af dem, som skola flyttas, komma att förses med bostadslägenheter. Att inköpa hotellet för att vinna bostadslägenheter, innan man vet, huru många som skola förses med sådana, är, synes mig, att gå händelserna något i förväg.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

(Forts.)

Friherre Klinekowström: I motsats mot den siste ärade talaren, som fann det högst obehagligt att uppträda mot Kongl. Maj:ts proposition, finner jag det högst behagligt, så snart jag dermed kan befordra i någon mån fäderneslandets väl och bästa. Under den långa tid jag varit ledamot af riksförsamlingen — ty jag har icke allenast varit ledamot af denna kammare utan äfven verksamt deltagit i riddarhusets förhandlingar i världen — har jag aldrig funnit någon — för att begagna ett mildt och parlamentariskt uttryck — så underlig proposition som den nu af Kongl. Maj:t till Riksdagen aflemnade rörande inlösen af Bollnäs' hotell. Den siste talaren har delvis berört detta ämne, och det skulle vara högst märkvärdigt, om Riksdagen nu skulle gifva sig in på att blifva hotellvärd, och måhända kommer kammaren att diskutera längre fram frågan om hvilken som skall blifva hotellvärdinna på stället, och kanske hon redan finnes i regeringens hand.

Jag har egentligen begärt ordet därför att jag är motionär i denna punkt, och jag vill, att endast 300,000 kr. skola beviljas för denna fråga, som nu föreligger, men statsutskottet har icke fullständigt lyssnat till mitt förslag i ämnet men likväl gått något så när ditåt och, såsom herrarne sjelfva se, bifallit 375,000 kr. Sälunda har statsutskottet afprutat omkring 100,000 kr., då jag vill att afprutningen skulle gå upp till 173,000 kr.

Jag skulle visst hålla på mitt förslag, om jag hade någon utsigt att derigenom vinna detta, men på grund af den reservation, som blifvit afgifven af fyra ledamöter från denna kammare och en ledamot från Andra Kammaren, vet jag icke, om den är för mitt förslag eller något annat. Att denna reservation är väl tarflig och oskyldig, tror jag att hvar och en af kammarens ledamöter måste inse. Nog borde reservanterna med några ord beröra sin ställning till frågan, på det att de ledamöter af denna kammare, som äro för eller mot, kunna veta hvad de skulle rätta sig efter. Så har emellertid icke skett.

Jag kommer att vid behandlingen af de öfriga punkterna i detta betänkande, dervid jag aflemnat särskilda förslag, yttra mig om nödvändigheten att iakttaga sparsamhet för att blifva qvitt den odrägliga tilläggsbevillningen för år 1896, och säkert är, att om ett sådant bemödande kunde krönas med framgång i Riksdagen, skulle svenska folkets tacksamhet blifva mycket större än om Riksdagen nu, såsom är att befara, besluter att idka hotellrörelse vid Bollnäs.

Jag förenar mig uti hvad statsutskottets ordförande i denna fråga anført.

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

Herr Billing: Då jag ansett mig böra låta anteckna mig såsom reservant mot den punkt i statsutskottets betänkande, som nu är föredragen, ber jag med några få ord få angifva skälen dertill.

Den som med uppmärksamhet lyssnade till herr vice talmannens anförande och ännu mer den som öfververit diskussionen inom statsutskottet rörande denna punkt, har nog märkt, att det egentliga skälet för statsutskottets afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition är farhågan att genom ett bifall till densamma lemna ett prejudikat, som skulle kunna i framtiden medföra svåra konsekvenser. Gerna vill jag gifva herr vice talmannen rätt deri, att faran af prejudikat ingalunda är ringa, lika litet som jag vill förneka, att värdet af prejudikat är ganska stort i synnerhet för dem, som inom utskottet äfven hafva till uppgift att afstyrka bifall till allahanda motioner.

Men det har syns mig, som om verkligen icke genom bifall till Kongl. Maj:ts förevarande proposition beredes något farligt prejudikat, och jag skall anföras grunderna härför.

Af tre skäl anser jag detta prejudikat icke vara farligt eller rättare sagdt: följande trenne skäl göra detta fall så singuliert, att jag icke tror, att det kan blifva något prejudikat.

För det första medgifver jernvägsstyrelsen, att om icke denna hotellanläggning skett på enskild väg, hade staten sjelf måst anlägga densamma.

För det andra har denna hotellanläggning tillkommit i en ordning, som gör den till en enskild affär så litet som möjligt, i en ordning, som gifvit den så att säga en officiel stämpel eller, rättare sagdt, en trefaldig officiel stämpel, först derigenom att denna restaurationsbyggnad eller rörelse tillkommit efter aftal mellan statens jernvägsstyrelse och enskild person; vidare därför att jernvägsstyrelsen granskat och godkänt ritningarna till dessa byggnader; slutligen därför att för hållande af denna restaurationsrörelse hafva vederbörande till statens jernvägstrafiks enke- och pupillkassa årligen erlagt en afgift af 120 kr. Jag hemställer, om icke dessa tre omständigheter gifva åt denna affär en helt annan karakter än att vara en enskild.

Den tredje hufvudgrunden för att här icke skulle föreligga något farligt prejudikat är den, att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag skulle icke någon förlust vållas staten.

Nu hemställer jag till herrarne, om man verkligen kan befara att i framtiden få något liknande fall, der dessa trenne omständigheter föreligga, 1:o att, om icke enskild person gjort anläggningen, staten måst göra den, 2:o att staten från början varit med om anläggningen äfven i dess detaljer och därför äfven tagit emot afgifter till enke- och pupillkassan och 3:o att staten icke gör någon förlust på affären.

Om så skulle hända, att en gång i framtiden dessa tre faktorer föreligga vid ännu ett nytt fall, synes det mig vara origtigt att icke då fatta lika beslut, som nu är föreslaget. Men jag tror

icke, att samma omständigheter lätt skulle kunna komma att föreligga vid ett annat fall. På den grund anser jag riktigast att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, till hvilken jag för min del yrkar bifall.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag har endast några ord att tillägga.

Den föregående talaren ansåg, att ett bifall till nu föreslagna inköp af hotell icke skulle blifva något prejudikat, och stödde sig derpå, att om icke enskild person byggt detta hotell, skulle staten hafva blifvit tvungen att göra det. Men går man igenom förteckningen på hotell, som vid andra jernvägsstationer blifvit uppförda — jag har i min hand en fullständig förteckning härå, men vill icke besvara kammaren med en uppläsning deraf —, så skall det tydligt framgå, att samma förhållande som vid Bollnäs eger rum på flera andra ställen, och jag nämnde nyss Ange såsom ett i ögonen springande exempel.

Han yttrade vidare, att trenne omständigheter förlåna detta fall en särskild karakter; en af dessa vore, att hotellbyggnaden tillkommit efter aftal med jernvägsstyrelsen, men detta förhållande eger rum vid alla å jernvägens grund uppförda hotellbyggnader, ty för upplåtande af grund för dessa måste aftal med jernvägsstyrelsen ske. Vidare, att jernvägsstyrelsen hade granskat och godkänt byggnadsritningarne, men icke heller detta är ett undantagsförhållande. Slutligen, att en årlig afgift af 300 kronor erlagts till statens jernvägstrafiks enke- och pupillkassa, men äfven sådant förekommer på andra håll, och hvad detta senare fall angår, ber jag få nämna, att afgiften 300 kronor redan blifvit nedsatt till 50 kronor..

Herr Berg, Lars: Då jag följt med denna hotellfråga i orten ända från hotellets grundläggande till nu, anser jag mig skyldig att till protokollet uttala min mening och förena mig med dem, som anse, att staten här har en moralisk skyldighet att tillvarata den andra kontrahentens intresse och icke allenast se frågan uteslutande såsom en affärsfråga. Jag vill visserligen icke påstå, att staten rent af lockat egaren till hotellet att utföra en storartad anläggning på dess egen mark, men jag vill påstå, att staten direkt och mycket lifligt uppmuntrat egaren att vedervåga en så farlig spekulation, på den grund, att man då å ömse sidor ansåg, att när man har att göra med svenska staten och för dess skull vedervågat en sådan kapitalplacering, kan man vara förvissad, att affären skall under hvilka förhållanden som helst afvecklas på honnet sätt. Jag vet derjemte, att alla, både utanför stående och denne kontraktör, hade giltiga skäl att hålla för visst, att under alla förhållanden detta hotell skulle blifva behöfligt såsom natthotell, äfven sedan nattäg och snabbare förbindelse med Norrland upprättades, på sätt ock den siste talaren anmärkte, att oaktadt nattäg voro inrättade, då köpet med den siste egaren skedde, tjenstgjorde hotellet och stationen lång tid sasom natt-

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

station under nio månader af året för de tåg, som framfördes enligt gamla tågordningen, och man tog för gifvet, att huru tågen än komme att anordnas och huru långt upp i Norrland stambanan än komme att sträckas — hvilket då var obekant — skulle i alla händelser det gamla dagtåget Stockholm—Bollnäs bibehållas, och således Bollnäs station fortfarande för viss del af trafiken användas såsom nattstation. Egaren kunde dessutom med fullt fog anse, att äfven om detta skulle alldeles svika, vore han berättigad till en viss lösen för sin egendom. Detta framgår utom af allt annat äfven deraf, att om egaren uppfylde kontraktet illa eller bröt deremot, var han uttryckligen berättigad att utfå lösen till 75 % af hela värdet. Det är icke möjligt att häraf draga annan slutsats än den, att vore han berättigad att erhålla 75 % i lösen om han själf bröte kontraktet, borde han åtminstone få lika stor, om icke större, ersättning, om staten bröte kontraktet eller vidtoge sådana åtgärder, att hotellet blefve värdelöst. När man nu vet, att det varit tänkande spekulativa menniskor på ömse sidor, som kontraherat, och då man vet, huru förhållandena vore i den ort, som nu är i fråga, huru det för staten varit omöjligt att utan större uppoffringar än för den enskilde åstadkomma ett sådant jernvägshotell och sköta det, och då man deltagit — såsom vi i Norrland litet hvar gjort — i fruktlösa sträfvanden för att få hotell till stånd i betydligt större centralorter än Bollnäs, exempelvis äfven i städer med sex å sju tusen invånare, hvarest tidsenliga hotell ännu saknas, ehuru de äro 2 å 3 sekler gamla, kan man fullt förstå, att ingen gifvit sig in på ett sådant hotellföretag, utan att han haft god tro och grundad anledning att antaga, att han skulle med full loyauté behandlas.

Beträffande hvad den siste talaren anförde om prejudikat och liknelsen med Ånge hotell, vill jag erinra derom, att hotellet derstädes icke kan jämföras med det i Bollnäs, att det icke från början varit ett hotell i denna mening utan allenast en matstation med några rum för resande. Säkerligen fans der då icke mer än fyra å fem små rum, som i allmänhet vore behöfliga för hotellets egen personal. Jag har själf på den tiden flere gånger icke kunnat få rum der, ehuru jag kommit ensam och varit väl bekant på hotellet. Således haltar jämförelsen. Det ena är en matstation af ganska ringa värde, som numera något utvidgats, det andra en stor hotellaffär. Jag anser således, att staten är moraliskt bunden att se till, att den andra partens rätt icke kränkes. Har staten uppmuntrat enskild man att på sin mark och till statens fördel uppföra en storartad byggnad, som genom statens åtgärd blir värdelös, anser jag det vara statens absoluta skyldighet att antingen gifva skälig lösen eller att med full eganderätt upplåta den mark, på hvilken byggnaden står.

Skulle härigenom, såsom också den siste talaren anförde, ett prejudikat åvägbringas, får jag säga — utom det att jag instämmer med dem, som förklarar, att liknande prejudikat icke vid statens jernvägar förefinnas — att detta endast skulle vara ett

nytt prejudikat derpå, att svenska folkets representanter alltid vilja lojalt lösa sina ingångna förbindelser och behandla dem ur rättvisans och billighetens synpunkt, och ett sådant prejudikat anser jag som en vinst och ingalunda som en förlust.

På denna grund tager jag mig friheten att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägsstrafik m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Jag måtte hafva blifvit missförstådd i hvad jag yttrade om hotellet vid Ånge station. Jag nämnde, att Ånge var en liten station med få rum, afsedda att hysa resande, men att, sedan der blef nattstation, jernvägsstyrelsen lyckades intressera egaren af dervarande hotell för att bygga till detsamma. Nu är tillbyggnaden verkställd och hotellet högst väsentligt förstoradt. Det är således icke Ånge, sådant det var, utan sådant det numera är, som jag nyss yttrade mig om.

Då man gång på gång framställt saken så, att svenska staten skulle hafva i någon mån svikit sina förbindelser gent emot kontraktören vid Bollnäs, derigenom att Bollnäs icke vidare är nattstation, vill jag hänvisa till jernvägsstyrelsens utlåtande i fråga om fru Skoghs hos Kongl. Maj:ts gjorda ansökning; jernvägsstyrelsen upplyser, att den förutsättning, hvarpå sökanden hufvudsakligen grundat sin framställning, eller att vid kontraktets uppgörande då fastställda tågordning med nattstation i Bollnäs af båda parterna antagits komma att framgent blifva rådande, icke kunde vara riktig. Ty utom det att ingen jernvägsförvaltning i fråga om tågordningar kunde tilltro sig sjelf eller af andra tilltros ega befogenhet att träffa bestämmelser annat än för den närmaste tiden, måste i detta fall det pågående jernvägsbyggandet genom Norrland hafva gjort en förändring af tågordningen, hvarigenom nattstationen komme att flyttas längre norrut, mer än antaglig.»

Jag vill slutligen påpeka, att fru Skogh inköpte hotellet år 1884 och att nattstationen först år 1893 flyttades.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag är långt ifrån att vilja klandra utskottet för det betänkande, som föreligger, lika litet som jag klandrar den, hvilken försvarat utskottets betänkande. Jag har sjelf suttit i statsutskottet många år och har i lifligt minne, huru man ofta nog afslog gjorda framställningar på grund af principiella skäl, men utskottet hade ofta nog intet emot, att kammaren i förekommande frågor utöfvade rättvisa och billighet samt gjorde eftergifter, hvartill staten alldeles icke kunde anses juridiskt förbunden.

Jag antager, att här ett sådant fall föreligger, ty det synes redan af utskottets betänkande, att utskottet af principiella skäl afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, och det förefaller mig äfven, da jag läser utskottets motivering härför, som om utskottet icke skulle sörja mycket, i fall Kongl. Maj:ts proposition bifölles.

Anslag till nya
byggnader och
anläggningar
vid statens
jernvägstrafik
m. m.

(Forts.)

Det säges i motiveringen, att det finnes billighetsskäl, som tala för bifall till framställningen, och att det icke vill underkänna dessa. Men i detta fall får jag för min del säga, att jag kommer att rösta mot utskottet och för Kongl. Maj:ts proposition. Jag kan nemligen icke finna, att man, af fruktan för att derigenom ett prejudikat skulle skapas, bör underlåta att utöfva billighet och rättvisa, då det erkännes att sådana motiv föreligga. Då dertill kommer, att, såsom redan påpekats, staten icke komme att här göra någon uppoffring, utan kunde beräkna god ränta på de medel, som den här skulle lägga ut, synes det mig, som om ett sådant prejudikat icke innebure någon som helst fara, och för mig innebure det icke något afskräckande, ty om en framställning, der lika mycket billighet och rättvisa talade för bifall som här, framdeles komme till Riksdagen från Kongl. Maj:t eller från annat håll, skulle jag säkerligen, om jag då sutte i riksdagen, rösta för densamma, det må gälla någon liknande eller hvilken annan fråga som helst. Jag får därför förena mig med dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag på utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Jag kan icke gå in på den siste talarens uppfattning beträffande statsutskottets ställning till frågan. Statsutskottet skulle, ansåg han, icke vara så angeläget om, att dess förslag ginge igenom, utan ville Riksdagen på grund af billighetsskäl bifalla den kongl. propositionen, skulle statsutskottet icke sörja. Jag har en annan uppfattning af denna sak. Jag tager för gifvet, att då utskottets ärade ordförande så varmt uppträdde till förman för utskottets hemställan, anser han, liksom äfven jag önskar det, att det föreslagna inköpet af Bollnäs hotell icke måtte af kammaren bifallas. För min del tror jag, att frågan är för tidigt väckt. Man har sagt, att förslaget af billighetsskäl bör bifallas, och åberopar i sådant syfte chefens för civildepartementet yttrande, men utskottet säger härom: »Lika med nämnde departementschef har utskottet funnit statens mellankomst icke tillräckligt grundad allena i de billighetshänsyn, som därför åberopats», och har så utskottet sökt visa, att inköpet af hotellet skulle i ekonomiskt afseende vara en vinst för staten. Om förhållandet vore sådant, att regeringen anmält behovet af en dylik byggnads uppförande vid Bollnäs station och tillika upplyst, att den behöfliga byggnaden redan fans och kunde förvärfvas till det eller det priset, då vore förhållandet annorlunda, och jag skulle icke motsätta mig ett dylikt förslag, men sådan frågan nu föreligger, måste jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, som särskilda yrkanden förekommit i fråga om mom. a), lämpligast syntes att de nu gemensamt föredragna momenten hvart för sig företoges till afgörande; hvarefter herr talmannen anförde, att i afseende på mom. a) yrkats, dels att ut-

skottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad.

Anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik m. m.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med nämnda yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifall till denna framställning oförändrad vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Herr *vice talmannen* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller den i punkten 1 mom. a) af statutskottets utlåtande n:o 26 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41;
Nej — 68.

På härefter gjord proposition förklarades utskottets i mom. b) gjorda hemställan besvarad genom kammarens beträffande föregående moment fattade beslut.

Punkten 2.

Herr Ljungberg: Det är möjligt, att utskottet beträffande den nu föredragna punkten icke kunnat komma till annat resultat, än som skett, men då så betydliga anslag som dessa äro i fråga, torde utskottet icke hafva saknat skäl att påpeka nödvändigheten af att jernvägsstyrelsen med sina beställningar, så vidt möjligt är, uppmuntrar de inhemska verkstäderna. Det är visserligen sant, att missförhållandet mellan de belopp, som för jernvägsmateriel gå till utlandet, och dem, som stanna inom landet, numera ingalunda är så stort, som det har varit, men det var i alla fall ett betydligt belopp, 2¹/₂ millioner kronor, som ännu 1893 gick till de utländska

Anslag till rörlig materiel vid statens jernvägar.

Anslag till rörlig materiel vid statens jernvägar.

(Forts.)

verkstäderna för detta ändamål. Jag betviflar emellertid icke, att en väsentlig del af denna utgift faller på stenkol och räls samt på sådan materiel, som icke här kan till lika billigt pris erhållas; men i sistnämnda afseende torde förtjena anmärkas, att i Norge, der man på det ekonomiska området icke är så bortkommen som på det politiska, har man ålagt alla offentliga myndigheter att vid inköp för statens behof lemna företräde åt inhemska verkstäder, äfven om de senares pris skulle gå 10 % utöfver de pris, som de utländska fabrikerna erbjudit. Så stor vigt anser man ligga derpå, att den inhemska industrien uppmuntras. Man begick utan tvifvel hos oss ett stort fel, då man vid de första jernvägarnas byggande icke såsom i Preussen och andra länder genom stora lån uppmuntrade anläggningen inom riket af valsverk och andra för tillverkningen af jernvägsmateriel erforderliga inhemska verkstäder. Följden häraf blef den, att, då det behöfdes rullande materiel m. m., inga verkstäder för sådan tillverkning funnos, utan jernvägsstyrelsen måste anlita utlandet, och de stora lån, som inkommo i landet, gingo ut igen för jernvägarnas förnödenheter. Förhållandet i detta afseende är nu visserligen bättre, och hvad som ännu brister torde väl egentligen bero af de svenska verkstädernas oförmåga att tillfredställa trafikstyrelsens behof. För många år sedan, då jag deltog i statsrevisionen, infordrade vi dittills saknade uppgifter om förhållandet mellan jernvägsstyrelsens requisitioner från in- och utlandet, och man erfor då, att staten under åtta å nio år, sedan stambanorna börjat, depenserat i rundt tal 22,000,000 kr. för jernvägsmateriel, hvaraf inhemska verkstäder levererat för blott 5,000,000 kr., under det att 17,000,000 kr. gått till utlandet. Detta system fortgick allt för länge, men 1888 hade man kommit derhän, att blott 1,323,000 kronor gingo till utlandet och 2,391,000 kronor till den inhemska industrien, och 1893, det sista år, för hvilket jag har uppgifter, gick af 5,423,000 kronor, som betalades för jernvägsmateriel, en något större del, 2,899,000 kronor, till inländska och resten eller 2,524,000 kronor till utländska verkstäder. För närvarande väger det sålunda nästan jemnt mellan in- och utlandet.

En annan sak, som ligger den nyssnämnda temligen nära. En af de största utgifterna för jernvägarne är den för anskaffning af stenkol, och om det låte sig göra att bereda svenska fartyg den fraktvinst, som hitforslingen af de stora stenkolslasterna från England lemnar, skulle det blifva en god hjälp för vår tynande rederirörelse.

Det finnes äfven en annan fråga, som beröres i detta betänkande och hvilken väl förtjenade större uppmärksamhet än den man hittills egnat densamma. Jag menar Gellivaraaffären, för hvilken regeringen nu begärt 99,000 kronor till byggnader och 187,000 kronor till ett nytt jernvägsspår. Oberäknadt dessa kostnader har staten redan för Luleå—Gellivarabanan utgifvit 12,400,000 kronor; och af så ofantliga uppoffringar borde väl kunna skördas större vinst än hvad som åtgår till ränta och amortering. När

man nu vet, att malmutförseln från Gellivara under år 1893 fördubblats emot år 1892, samt att hela rikets utförsel af jernmalm (enligt generaltullstyrelsens uppgift) under 1894 uppgått till 834.295,000 kilogram. sa synes det mig skäl att någon gång betänka, att staten borde kunna hafva någon direkt fördel af en så kolossal export. Om man här asatte en utförseltull, skulle jag anse det vara ganska billigt, och den hade icke behöft vara högre än 7 kronor pr ton, hvilken afgift exporten mycket väl kunnat bära för att gifva staten år 1894 en inkomst af 5,840,000 kronor. Nu är man deremot så angelägen att göra sig af med en råvara, hvars utförsel förr var förbjuden, att man till och med nedsätter frakten för densamma.

Anslag till rörlig materiel vid statens jernvägar.

(Forts.)

Jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på dessa synpunkter, som jag icke funnit berörda i utskottets betänkande, emedan jag trott, att man bör icke upptaga lån och besluta stora utgifter, utan äfven något tänka på att tillgodose våra näringsars behof samt söka bereda sig fördelar af de rika resurser, som vi hafva, men i allmänhet ännu icke lärt oss rätt begagna.

Friherre Klinckowström: Jag ber att endast med några ord få beklaga mig öfver det slut, hvartill statsutskottet i denna punkt kommit. Jag föreslog nemligen i min motion, att i stället för de 850,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt och statsutskottet tillstyrkt att beviljas, för 1895 endast 600,000 kronor måtte till ifrågavarande ändamål anslås, hvarigenom 250,000 kronor skulle besparas. Jag vågar ännu en gång göra kammaren uppmärksam på, huru svårt det torde blifva för de skattdragande att utom de ordinarie kronoskatterna på sina debetsedlar få en tilläggsbevillning af 4 $\frac{1}{2}$ millioner kronor och kanske ännu mer, hvarjemte man för statsbehofvens fyllande kommer att upptaga lån. Ty, mine herrar, redan Kongl. Maj:ts proposition gifver till resultat, att statsverkets ordinarie inkomster och bevillningar icke förslå, då der en tilläggsbevillning af, såsom jag nyss nämnde, 4 $\frac{1}{2}$ millioner är föreslagen. Men det är icke nog dermed. Vi hafva af samma proposition fått veta, att vi troligen innan riksdagens slut få mottaga än flera anslagsfordringar, som komma att öka statsutgifterna för år 1896 med många millioner. Det finnes redan nya anslagsfrågor, som gå löst på flera millioner. Hvart skall det taga vägen, mine herrar, då vi icke hafva flera tillgångar? Efter mitt förmenande har äfven Kongl. Maj:ts kalkyl i fråga om tullbevillningen blifvit ställd något för hög. Det är alldeles omöjligt att utgöra dessa stora ökade utgifter utan motsvarande tillgångar, ty att återigen utöfver de 4 $\frac{1}{2}$ millionerna öka tilläggsbevillningen eller att upptaga lån för de löpande utgifterna tycker jag vara väl häftigt. Mitt förslag, som var en rekonstruktion af den kongl. statsverkspropositionen, torde, om det blifvit följdt, hafva gjort tilläggsbevillningen öfverflödig, ty jag hade föreslagit nedsättning af anslag, som mycket väl kunnat tåla vid afprutningar, och dessa hade uppgått till ungefär lika stort belopp som tilläggsbevillningen.

Anslag till rörlig materiel vid statens jernvägar.

(Forts.)

Men nu har ingen reservation från statsutskottet blifvit afgifven på de högst betydande summor, der jag föreslagit inskränkningar, och det kommer sannolikt att gå på samma sätt vid 4:de och 5:te hufvudtitlarna, och sålunda blifva inga besparingar möjliga. Jag hade likväl trott, att den allmänna önskan i landet var den, att besparingar, der sådana kunde ske, utan att statsmaskineriets gilla gäng derigenom stördes, måtte ske. Jag ber, att i synnerhet herrar ledamöter af statsutskottet eller åtminstone ledamöterna från Andra Kammaren måtte, mer än hittills skett, uppmärksamma dessa förhållanden.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 3 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 16 och 19 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af 39 och 44 §§ i legostadgan den 23 november 1833,

n:o 8, i anledning af väckt motion angående förslag till lag om rätt till jagt,

n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 10 kap. 2 § giftermålsbalken,

n:o 10, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag, samt

n:o 11, i anledning af väckt motion om fjerdingmäns tillsättande och aflönande,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 7.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under sammanträdet aflemnade kongl. propositionen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades friherre *Alströmer* under tolf dagar från och med den 22, herr *Pettersson, Carl*, under fjorton dagar från den 23 samt herr *Weinberg* under tolf dagar från och med den 25 innevarande månad.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,55 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
